

ת"פ 28062/08/12 - המאשימה, מדינת ישראל נגד הנאשמים, הוד תדלוק ומחסר בע"מ, בעז ארד

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ת"פ 28062-08-12 מדינת ישראל נ' הוד תדלוק ומסחר בע"מ ואח'
בפני כב' השופטת עידית איצקוביץ

המאשימה מדינת ישראל

נגד

הנאשמים 1. הוד תדלוק ומחסר בע"מ 2. בעז ארד

הכרעת דין

1. לפני כתב אישום שהוגש כנגד נאשמת מס' 1 "הוד תדלוק ומסחר בע"מ" (להלן: "**הנאשמת**") - המנהלת תחנת דלק בשם "הוד תדלוק" - בגין עבירות של העבדת עובד בעבודת לילה - עבירה לפי סעיפים 22 (א) ו-26 (א) לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951 (להלן: "**חוק שעות עבודה ומנוחה**"), ניכויים אסורים משכר עבודה, עבירה לפי סעיף 25 (א) ו-25 ב' (ב) לחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 (להלן: "**חוק הגנת השכר**") ואי תשלום שכר מינימום, עבירה לפי סעי' 2 ו-14 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987 (להלן: "**חוק שכר מינימום**").

לגבי נאשם מס' 2 מר בעז ארד (להלן: "**הנאשם**") - בעל מניות ומנהל רשום בנאשמת, נטען לאחריות נושא משרה על פי הוראות חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק הגנת השכר וחוק שכר מינימום.

2. בהתאם לאמור בכתב האישום, ביום 5.12.11 נערך ביקור של מפקחי המאשימה בתחנת הדלק של הנאשמת וממנו עלה כי היא העסיקה העובד מוחמד מנסור (לפי תיקון כתב האישום בדיון מיום 17.6.14) במהלך חודשים ספטמבר, אוקטובר ונובמבר 2011 בעבודת לילה במשמרות במשך יותר משבוע אחד בתוך שלושה שבועות של אותו חודש בניגוד להוראות סעיף 22 לחוק שעות עבודה ומנוחה (להלן: "**האישום הראשון**"). בביקורת אף עלה כי הנאשמת ניכתה משכר העובדים דוד ליון - בחודשים 10-11.2011 - ומוחמד מנצור (או מנסור) - בחודשים 9-10-11.2011 - סכומים בשיעור העולה על המותר, בניגוד להוראות חוק הגנת השכר (להלן: "**האישום השני**"). בנוסף, הנאשמת שילמה לעובד נחום שגיא, עבור חודש 11.2011 שכר הנמוך משכר המינימום בעבור זמן עבודתו, בניגוד להוראות חוק שכר מינימום (להלן: "**האישום השלישי**").

3. ביום 31.12.2013 התקיימה הקראת כתב האישום בפני כב' השופט אורן שגב. הנאשם בשמו ובשם

הנאשמת כפר באישום הראשון והשני, ולגבי האישום השלישי אמר "אכן נעשתי טעות, אבל החוקרים לקחו את המסמך מיד כשהוא הוצא לפני שנעשתי ביקורת על השכר, ברגע שגילינו שהייתה טעות היא תוקנה" (ראו ע' 2 לפרוטוקול הדיון).

4. ביום 17.6.2014 התקיים דיון בפניי שבו נשמעו הוכחות. מטעם המאשימה נשמעה עדות של מר דוד לוין, עובד בתחנה בזמן עריכת הביקורת ועד היום (להלן: "מר לוין"), שלגביו נטען כי בוצעו העבירות שבאישום הראשון והשני. כן נשמעה עדות של המפקח מר אילן חייק (להלן: "מר חייק") שערך את הביקורת בתחנת הדלק, בדק מסמכים המשמשים בסיס להגשת כתב האישום וחקר את הנאשם.

מטעם הנאשם העיד הנאשם עצמו.

5. האישום הראשון - עבודת העובדים במשמרת לילה בניגוד לסעיף 22 לחוק שעות עבודה ומנוחה

העובד מוחמד מנסור, שלגביו נטענה העבירה לא הוזמן להעיד. אולם, הנאשם לא הכחיש שהוא העסיק אותו - בזמן הביקורת וגם במועד הדיון- וגם עובדים אחרים, ביניהם העד מר לוין, במשמרת לילה באופן קבוע.

כך, אמר הנאשם (ראו עמ' 15-16 לפרו' הדיון):

"אני נוהג להעסיק גם סטודנטים וגם חיילים בשירות סדיר עם אישורי עבודה. אלה אנשים שלא מסוגלים לעבוד במתכונת של יום עבודה בלילה מול שני ימים ביום.

כמו שהעיד דוד, גם העובדים האחרים, אם אני אדרוש זאת מהם הם לא יהיו מסוגלים להמשיך לעבוד. זה כולל את אמיר, תומר, אלמוג ומוחמד שהם סטודנטים.

הם עובדים בדר"כ לילות קבועים."

סעיף 22(א) לחוק שעות עבודה ומנוחה קובע:

"מפעל שעובדים בו במשמרות, לא יועבד בו עובד בעבודת לילה יותר משבוע אחד בתוך שלושה שבועות".

טענת הנאשם היא כי תחנת דלק אינו מפעל ולכן, הסעיף הנ"ל לא חל על הנאשמת.

טענה זו הועלתה, אמנם בהליך אזרחי, לפני שנים רבות בדיון לד/3-42 **וילהלם שיל -תחנת דלק בת ים בע"מ** (פד"ע ה' 356) שם נאמר:

"הטענה שתחנת דלק אינה "מפעל", ושבתחנה לא עבדו במשמרות - אינה טענה כלל. יש רק להצטער על כך שבידי מנגנון הפיקוח על העבודה אין, כנראה, הכלים הדרושים לפקח על עבירות כגון אלה, ועל ניצול מצוקתו של אדם עקב גילו."

גם ב-עע 300353/97 **מדינת ישראל - משה נהרי**, פד"ע לה 318 ו-עע 350/03 **מדינת ישראל - משרד העבודה והרווחה - אברהם גרינשפן**, נדונה (בתביעה אזרחית) חוקיות העסקה של מטפלים במעון של משרד הרווחה (גם הם לא "עובדי תעשייה") ונקבע כי מדובר בהעסקה אסורה, במסגרת חוזה בלתי חוקי.

אמנם ההכרעות שהוזכרו לא היו במשפט פלילי, שבו הפרשנות צריכה להיות "לטובת הנאשם", אולם חייבת להיות קוהרנטיות בין פרשנות ההוראה בהיבט החוזי והסנקציה העונשית הנובעת מהפרתה. לכן, אני סבורה כי אכן יש לראות בתחנת דלק "מפעל" כמשמעותו בסעיף 22 לחוק שעות עבודה ומנוחה. בהתאם, העסקת עובד באופן קבוע במשמרת לילה מהווה הפרה לחוק.

האם יש להרשיע את הנאשמים בגין העבירה שבאישום הראשון

.6

שאלה נוספת היא האם נוכח הפרשנות-המוטעית- של הנאשמים לגבי ההוראה שבסעיף 22(א) לחוק שעות עבודה ומנוחה, קיים היסוד הנפש הנדרש לביצוע עבירה.

הכלל - נקודת המוצא בדיני עונשין - הוא כי עבירה מצריכה קיומה של "מחשבה פלילית" או לפחות "רשלנות". היעדרה של דרישה מפורשת בדבר קיומה של מחשבה פלילית - או של רשלנות- מהגדרת העבירה, אינה מלמדת בהכרח על "ויתור" של המחוקק על דרישת יסוד זו (ראו יעקב קדמי, **על הדין בפלילים- חוק העונשין**, חלק ראשון, ע' 232).

היסוד הנפשי הדרוש להרשעה הוא "מחשבה פלילית", שמשמעותה בהקשר זה היא "**מודעות**" לכל אחד מרכיבי היסוד העובדתי שבעבירה, כאשר במקום שמדובר בעבירה תוצאתית נדרשת גם "כוונה" או "פיזיות כלפי התוצאות" (קדמי, שם, ע' 166).

"מודעות" הוגדרה בהוראת סעיף 20(ג) לחוק העונשין, ולפיה "**רואים אדם שחשד בטיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום נסיבות כמי שהיה מודע להם אם נמנע מלבררם**" (עפ 16/06 שלמה באשר נ' **מדינת ישראל - משרד התמ"ת**, לא פורסם, 7.12.06).

תחליף למודעות בפועל בעבירות של אחריות קפידה הוא "עצימת עיניים" מפני ההכרה באפשרות קיומה של נסיבה הנמנית עם היסוד העובדתי שבעבירה (ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302, 358).

הנני סבורה כי במקרה שלפניי חסר היסוד הנפשי הנדרש לעבירה, ולו כ"מודעות" או "עצימת עיניים". כך,

הנאשם האמין בכנות בפרשנותו לגבי המושג "מפעל" שבחוק שעות עבודה ומנוחה, לפיה תחנת דלק אינו "מפעל" ולכן, כי אין מניעה להעסיק עובדים במשמרות לילה בלבד, בהתאם לרצונם ובקשתם. פרשנות זו יכולה להיות סבירה נוכח הנסיבות והנוהג הקיים במשק, כולל העדר אכיפה מאסיבית של ההוראה בהיבט העונשי.

בהעדר "יסוד נפשי" הנדרש לעבירה, אני **מזכה את הנאשמים מן העבירות המיוחסות להם באישום הראשון.**

7. האישום השני

האישום השני מתייחס כאמור לסעיף 25 (א) לחוק הגנת השכר, הקובע, בחלק הרלוונטי:

"לא ינוכו משכר עבודה אלא סכומים אלה:

...

(6) חוב על פי התחייבות בכתב מהעובד למעביד, בתנאי שלא ינוכה על חשבון חוב כאמור יותר מרבע שכר העבודה;

(7) מקדמות על חשבון שכר עבודה, אם אין המקדמות עולות על שכר עבודה בעד שלושה חדשים; עולות המקדמות על שכר עבודה לשלושה חדשים - חלות על היתרה הוראות פסקה (6)."

מתלושי השכר של העובדים מר לויין ומוחמד מנסור בחודשים עליהם מתייחס כתב האישום אכן עולה כי קיימים ניכויים בסכום העולה על "רבע משכר עבודה" כלשון סעיף 25(א) (6) לחוק הגנת השכר (ראו מ/2, מ/3, מ/7, מ/8, מ/9).

באותם תלושי שכר מופיעים ניכויים תחת רכיב "חוסרים" ובחלק מהם גם "מקדמה".

מר חייק הסביר בעדותו שהוא לא התייחס למקדמות אלא רק ל"חוסרים" (ראו ע' 14 ש' 19-21). אכן צריך לעשות הבחנה בין הרכיבים נוכח ההוראה שבסעיף 25 (א) (7) לחוק הגנת השכר, שלא קובע מגבלה של "רבע משכר עבודה" אם מדובר בניכוי של מקדמה שאינה עולה של שכר של שלושה חודשים.

הניכויים בגין "חוסרים" מבוססים על "טופס יתרות/חוסרים כספיים", שמולאו על ידי העובדים. באותם טפסים כתוב: "בדוחות המשמרת שמולאו על ידי במהלך חודש העבודה נמצאו העודפים ו/או החוסרים הכספיים בסכומים המפורטים להלן, ואני מכיר באחריותי וחובתי להשיבם". רוב הסכומים שמופיעים בדו"חות הם "במינוס", חלק קטן מופיע "בפלוס".

העד לויין נשאל באשר למשמעות ה"חוסרים" המופיעים בתלוש השכר והעיד (ראו ע' 7-8 לפרוטוקול הדיון):

"אתה יכול להסביר לי מה ניכו?"

ת. ביטוח לאומי, דמי בריאות וגם הוסיפו לי חופש, תשלום, בנוסף ניכוי "מקדמה" ו"חוסרים". המקדמה לקחתי בזמן שהייתי צריך כנראה היו לי חובות באותה תקופה, הייתי צריך לקחתי. באותו חודש של השכר. חוסרים בתחנת דלק יש כסף מזומן, כנראה שהיה לי רכב צריך לשלם דמי ביטוח, דלק. אני תדלקתי את הרכב שלי בתחנה. אני מתדלק והגעתי לסכום, 100 ₪, זה רשום על הכרטיס עובד שלי. רשום הסכום שעשיתי באותו יום, הכסף במזומן ואשראי שיש ברשותי, שקיבלתי במהלך העבודה, רשום תדלוק של הרכב שלי. זה כרטיס מגנטי. באותה תקופה היה לי גם רכב וגם אופנוע. באותה תקופה, באישור המנהל, הנאשם, ביקשתי ממנו אפשרות אם אני יכול לעשות חוסר של הש"ח שמוצגים פה, באישורו בלבד, הוא אישר לי ואני עשיתי.

ש. אם היו לך טעויות במתן עודף, בסוף יום, היה מופיע כ"חוסרים"?

ת. כן - והיינו רואים בטבלה."

העד לזין נשאל לגבי הסכומים שנוכו- האם יכול להיות ש-800 ₪ זה חוסרים מהקופה והשיב: "זה לא סביר", וכי החוסרים מטעויות יכולים להגיע בחודש ל-50 ₪ (ע' 10 ש' 11-14). הוא אף אישר שמתוך החוסרים למעשה מרבית הסכום הוא מקדמה (ע' 10, ש' 21-22).

מר לזין אישר כי בתוך הסכום שנוכה תחת תיאור "חוסרים" ישנם סכומים עבור תדלוק לעצמו, וכספים שהוא לקח מקופת התחנה (ברשות הנאשם), שהם בגדר מפרעות על חשבון שכר של החודש השוטף ולכן, כלולים בסעיף 25(א) (7) לחוק הגנת השכר - שלגביו לא חלה המגבלה של רבע משכר העבודה.

כך גם העיד הנאשם (ע' 16 לפרוטוקול הדיון):

"לגבי חוסרים, מה שאני נוהג, יכול להיות שלא רשמנו נכון, יש מקדמה ויש הלוואה. אצל דוד, הוא אמר שזו היתה הלוואה שהוא קיבל והחזיר 500 ₪ כל חודש. מה שהופחת לו מהשכר היתה מקדמה.

הרוב שברכיב חוסרים זה מקדמה וטעויות. אני עושה את שיקול הדעת במקרה שיש לעובד טעויות. אני בדר"כ לא מוריד לו בפעם הראשונה, השניה וגם לא שלישית. אבל אם זה הופך להיות באופן קבוע, ואני לא אקח ממנו חוסרים זה יהפוך להרגל. הוא יכול לחלק לחברים שלו דלק אם לא נתייחס לחוסרים. אם מישהו מגזים עם העניין הזה הוא לא ימשיך לעבוד.

לגבי העובדים הקיימים, אין להם כמעט חוסרים אלא ההיפך יש להם עודפים ואז הכסף נשאר אצלם.

החוסרים יכולים להגיע ל- 50 ₪ לחודש. אם זה יותר אני בודק למה. אם זה חד פעמים אני לא

גובה את זה מהעובד. היה מקרה שמישהי שברחה ולא שילמה 180 ₪. העובד לא חויב. אנחנו מנסים לאתר את הגברת כדי שתשלם.

העובד השני שלגביו נטענה העבירה של ניכוי אסור, מוחמד מנסור, לא הוזמן להעיד ולכן לא עומת עם גרסת הנאשם, לפיה על אף הכינוי שניתן בתלושי השכר הניכויים בגין "חוסרים" כוללים מקדמות.

אבהיר כי תלוש השכר של העובד צריך לשקף באופן אמין ומדויק כל רכיב הנקוב בו, הן לגבי תשלום, הן לגבי ניכויים, ובכך אין לי ספק כי התלושים שהונפקו לעובדים עבור החודשים מושא כתב האישום הם "בעייתיים". אולם, נוכח הרושם האמין שעשו לי הנאשם והעד לוין, ואי הזמנתו של מר מנסור, אני קובעת כי **יש לזכות את הנאשמים בגין האישום השני מחמת הספק.**

8. האישום השלישי

הנאשם הודה, כבר בישיבת ההקראה, כי הוא שילם לעובד נחום שגיא פחות משכר המינימום במשק בגין שעות עבודתו בחודש נובמבר 2011. לגבי הסיבה ל"טעות" הנטענת, אמר הנאשם בעדותו (ראו עמ' 17 ש' 18-22):

"לנחום שגיא היו דברים לא ברורים בדו"ח שלו. נרמז לי ע"י עובד אחר שהוא עושה דברים לא תקינים. הסתכלתי במצלמות וראיתי שהוא לוקח דלק במיכלים לרכב שלו. זימנתי אותו לשימוע והראיתי לו את התמונות, ביקשתי הסברים והגעתי איתו להסכמה שהכסף שמה שראיתי שהוא לקח מלקוחות ספציפיים זה יוחזר ללקוח. לכן הוא גם סיים את עבודתו."

כפי שעולה מעדותו של המפקח מר חייק, העובד קיבל שכר נמוך באופן משמעותי משכר המינימום לשעה עבור שעות העבודה באותו חודש. אם היו לנאשמים טענות כלפי העובד, הם היו זכאים לפעול בכל דרך אחרת, אך לא ניתן היה לשלם פחות מהשכר המינימום המגיע לעובד.

הנאשם הבין את משמעות הדברים ותיקן את הפגם, כך שבסוף אכן שולם שכר מינימום לעובד, אך מספר חודשים לאחר מכן.

מדובר במקרה אחד בלבד, שתוקן לאחר מכן, כאשר הנאשם הסביר את הנסיבות המיוחדות שלדעתו הצדיקה את אי תשלום שכר מלא לעובד, שהיו הפרות משמעת חמורות של העובד וגניבה, אף אם הוא מכנה זאת "מעשה קונדס".

על כן, אין חולק כי הנאשמת כמעסיקה עברה עבירה של אי תשלום של שכר מינימום לעובד, בהתאם לסעיף 2 ו-14 לחוק שכר מינימום.

לגבי הנאשם, הוא לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק שכר מינימום, לפי סעיף 15 לחוק שכר מינימום.

נוכח האמור, יש להרשיע את הנאשמים בעבירה של אי תשלום שכר מינימום לעובד נחום שגיא בחודש נובמבר 2011.

9. נקבע דיון להקראת הכרעת דין ושמיעת טיעונים לעונש ליום 21.9.14 שעה 9:00.

ניתנה היום, כ"ד תמוז תשע"ד , 22 יולי 2014, בהעדר הצדדים.